

Innspill museumsutredningen Vestfold-Telemark fylkeskommune

Fra Telemark Museum

(behandlet og vedtatt i styret 20. 5)

Telemark museum er glad for anledningen som nå gis til å vurdere ulike sider ved museumsfeltet i et regionalt perspektiv. Den forrige nasjonale museumsreformen skapte flere store konsoliderte enheter som har utviklet det profesjonelle museumsarbeidet til et helt nytt nivå. I vår region har det gitt gode resultater som har styrket forvaltningen av verdifulle samlinger og bygninger og skapt gode opplevelser for et stadig større og mer differensiert publikum.

Den samlede kvaliteten på forvaltning og formidling og det samlede publikumstallet har økt og med det også tilgjengeligheten både fysisk og digitalt til de delen av kulturarven som museene forvalter. Det er imidlertid grunn til å vurdere sider ved organiseringen av sektoren som ikke fungerer godt og som hemmer den videre utviklingen. Sammenslåingen av de to tidligere fylkene med svært ulik organisering og ulike fylkeskommunale tradisjoner for forvaltning av sektoren gir utfordringer som bør adresseres.

Da det i skrivende stund ikke er klart hvordan den kommende statlige museumsmeldingen eller den varslede loven om museum vil se ut, er det en del punkter her som nødvendigvis vil måtte bygge på usikkerhet.

Her er TM sine hovedpunkter:

SELSKAPSSTRUKTUR

- Den nåværende selskap- og eierskapsstrukturen er preget av at det ble valgt helt ulike eierskapsmodeller i de to tidligere fylkene da museumsreformen krevde større, sammenslåtte enheter. Det største av de fire konsoliderte museene i dagens fylke, VTF er organisert som et IKS, altså et offentlig eid driftsselskap, herunder er fylkeskommunen største eier. I tillegg er også flere av museets samlinger og bygninger/anlegg også offentlig eid, enten av kommuner eller av fylkeskommunen. De tre andre konsoliderte museene i Telemark er private stiftelser, som drifter for et stort antall underliggende enheter som har ulike eiere av bygg og samlinger. Bare unntaksvis er noe av dette i offentlig eie. I de fleste tilfellene er dette også stiftelser, såkalte eierstiftelser. I Telemark har fylkeskommunen primært hatt en rolle som tilskuddsgiver. Dette er en situasjon som vi vanskelig kan se bli opprettholdt i sin nåværende form. En så ulik eierskapsmodell vil kunne vedvare å produsere

dilemmaer knyttet til eierinteresser, armlengdes avstand og skape rom for tvil om grunnlaget for beslutninger om økonomiske tilskudd og prioriteringer. Det er blant annet lite transparent hva det innebærer av økonomiske fordeler at noen museer har en offentlig eid bygningsmasse og andre ikke. TM anbefaler å utrede en ny, overbyggende modell som de nåværende enhetene kan velge å slutte seg til eller stå utenfor. Vi viser til modeller som har vært implementert andre steder med gode resultater. (MIST, ANNO)

FELLES LØSNINGER AV FAGLIGE OPPGAVER

- Museene i Telemark og Vestfold er ulike både seg imellom og i intern organisering. Likevel har de noen grunnleggende felles oppgaver i henhold til internasjonale og nasjonale kriterier/definisjoner av samfunnsoppdraget. Mange oppgaver som i dag ivaretas på hver institusjon med lav bemanning og små fagmiljøer, burde kunne løses bedre med sterkere samordning av flere fellesfunksjoner. Fylkeskommunen bør ta en aktiv utviklingsrolle for å styrke og bidra til å finne felles organisatoriske løsninger

Eksempelvis:

- Arkiv: Telemarksarkivet og Vestfoldarkivet er i dag ikke sammenlignbart hverken med tanke på historikk, organisering, ressurser eller kapasitet. Det ser ut til at ny arkivlov vil gi fylkeskommunene et koordineringsansvar for privatarkivarbeidet i regionen. Det er et felt som står overfor store utfordringer. Telemark Museum vil imøtese en form for felles organisering med en enhetlig ledelse. TM har gode lokaler for muggsanering og publikumsmottak og kan også med relativt rimelige tiltak øke hyllemeterkapasiteten. Dette er ressurser som kan bidra inn i et helhetsbilde.
- Samlingsforvaltning: fagmiljøene er relativt små og kunne tjene på større grad av institusjonalisert samarbeid. For eksempel kan det utvikles noen felles tjenester eller utveksling på spesialkompetanseområder. TM har f.eks. planlagt å innrede et bildemagasin og et tekstilmagasin innen de lokalene som i dag utgjør gjenstandsmagasinet, og vi har god kompetanse på tekstilkonservering. Vi har fortsatt store restanser på gode digitale registreringer, og vil foreslå for fylkeskommunen å se til Rogaland som har gjennomført et 6-årig prosjekt med et fylkeskommunalt samlingsteam på 5 stillinger som har bistått alle museene i fylket i samlingsforvaltingsoppgaver. Det har resultert i 70 000 nye gode registreringer. Se <https://fellestjenestene.no/samlingsteam-rogaland/>

- Bygningsvern: TM forvalter mange eiendommer der det fulle og hele driftsansvaret ligger på TM, og der noen av eierne og vertskommunene hverken har mulighet eller vilje til å bidra med særlig mye økonomi eller tjenester til selve eiendomsforvaltningen, vedlikehold og teknisk drift av bygninger eller utearealer. Museet mottar store midler fra stat og fylkeskommune i dag som kanaliseres til disse oppgavene, som strengt tatt ikke er museale kjerneoppgaver. Museet ønsker fylkeskommunens bistand til å finne andre løsninger slik at en kan bruke mer av de samlede ressursene til antikvarisk bygningsvern. TM har en meget kompetent bygningsvern avdeling. Den bør i størst mulig grad kunne bruke sin kompetanse, tid og museets driftsmidler til antikvarisk bygningsvern og mindre tid på allmenn eiendomsvedlikehold, parkhold og vaktmesteroppgaver. TM ønsker med dette også å gi et bidrag inn i en diskusjon om en mer felles organisering og samordning av museenes innsats i hele fylket innen antikvarisk bygningsvern, både i og utenfor museene. Behovet for denne kompetansen er stort, også utenfor museene både i privat sektor, men også offentlig, i og med at mange av riksantikvarens ansvarsområder nå vurderes overflyttet til regionen og mange kommuner eier antikvariske bygg uten å ha denne kompetansen i egen stab.

REISELIV, SKOLEFORMIDLING, FORMIDLINGSMETODER

- På disse områdene mener TM det også kan være gode grunner til å samle fagmiljøene i noe større og tettere enheter som kan samprodusere og utveksle og utvikle kompetanse som flere kan få del i. Noen satsingsområder er det vanskeligere å tenke seg felles løsninger på, f.eks lokal publikumsutvikling og bygging av det enkelte museets forsknings- og formidlingsprofil, men vi ser flere muligheter på dette området også ved en mer enhetlig organisering av sektoren.

AVTALEVERK

- I museumsreformens barndom var det fylkeskommunene som bidro til å få etablert de konsoliderte museene og til at det ble inngått likelydende konsolideringsavtaler mellom eierstyrer og den konsoliderte enhet. For TMs del har det dessverre vist seg at disse avtalene bygget på et altfor svakt grunnlag, både juridisk og økonomisk. I tillegg inneholdt de ingen forpliktelser for vertskommunene, annet enn et fastsatt driftstilskudd som med tiden er blitt sterkt forringet av en sterkere pris- og lønnsvekst og stadig større kostnadsdrivende profesjonaliseringskrav fra staten til museumsdriften.
- TM har forsøkt å reforhandle disse avtalene og også få på plass samarbeidsavtaler med sine fem vertskommuner. Telemark fylkeskommune avslo å yte bistand i disse

re-forhandlingene. De har trukket ut i tid, de fleste avtalene har bare kort varighet, og hele prosessen har bare unntaksvis vært vellykket. I dag er tre enheter utenfor den opprinnelige konsolidering, enten etter eget ønske (Bø Museum) eller fordi det ikke har lyktes å finne frem til et avtalegrunnlag som gjør det mulig for TM å påta seg et videre ansvar (SPM og BH). Det viser seg generelt å være vanskelig for museet å oppnå avtaler som sørger for tilstrekkelig økonomi til museumsfaglig forsvarlig drift og tilstrekkelig juridisk handlingsrom som museet må ha for å kunne påta seg et ansvar for forvaltning og formidling av samlinger og drive formidling. Det er derfor ønskelig at fylkeskommunen bistår de konsoliderte museene som ønsker det med å utarbeide et nytt avtalegrunnlag og formulere forpliktende prinsipper for hva eiere og/eller kommuner må bidra med økonomisk og akseptere av myndighetsoverføring for å kunne forbli / evt. inkluderes i en konsolidert enhet.

SØKNADSPROSESSER; TILDELINGSBREV OG RAPPORTERING

- I dag har ikke museene i Telemark noen formalisert måte å søke om midler eller rapportere om bruken av midlene mht den fylkeskommunale tildelingen. Det innebærer at museene må vurdere fremgangsmåte etter eget behov, og lett kommer i en situasjon der søkeprosesser ikke er godt nok avstemt med saksbehandlingsprosesser og politiske beslutningsprosesser. Følgelig oppstår gjerne et uavklart forhold til hva som er mulig og hensiktsmessig å fremme gjennom administrative vei og via politiske kontakter. Det gir en situasjon som er uforutsigbar, og gjør forholdet mellom adm. og politikk vanskelig å manøvrere i for de museene som ønsker å fremme særskilte satsinger og behov. Fravær av faste prosedyrer i slike prosesser gjør det også vanskelig for andre, (f.eks. media) å få legitimt innsyn i og adekvat forståelse av hvordan saksbehandling, tildelingsprosesser og begrunnelser for tildelinger eller avslag er bygget opp og begrunnet.
- Budsjettsøknader bør fremmes hvert år, gjerne en måned etter at den sendes KUD. Der kan museene be om videreføring av det nivået en har, eller fremme behov for økning, f.eks. i forbindelse med ny-investeringer som museene har fått investeringsmidler til. Det hadde med andre ord vært ønskelig med en tilsvarende prosess som museene går gjennom hvert år i forhold til den statlige bevilgningen: årlige budsjettsøknader og årlige rapporteringer. I mest mulig grad bør museene kunne benytte de samme rapporteringsstandardene, samtidig som en på noen områder vil ha andre begrunnelser og innretninger på både søknadene og de innrapporterte resultatene.

OPPSUMMERT

TM ser utfordringer ved å videreføre de to driftsmodellene (IKS og Stiftelser) innenfor samme regionale forvaltnings- og bevilgningsregime og mener arbeidet med å finne frem til en felles modell som kan omfatte alle museene, på frivillig basis, bør prioriteres.

I en situasjon der museumslandskapet kan restruktureres, kan anledningen være god til å initiere felles løsninger innen de fagområdene som ligger til rette for det for å utløse synergier og samle kompetansen i mer effektive og bærekraftige enheter. Sterkere fagmiljø og potensielt mindre behov for ledere på flere nivåer kan være en positiv faglig og økonomisk gevinsteffekt.

Anledningen bør også benyttes til å legge et bærekraftig grunnlag for det lokale avtaleverk museene skal drives etter. Fylkeskommunen må i samarbeid med de konsoliderte driftsselskapene, kunne definere tydelige og forpliktende krav/kriterier til lokale eiere/ kommunale tilskuddsgivere. Det er nødvendig for å sikre at det økonomiske og juridiske grunnlaget for ansvaret som museene kan påta seg på vegne av andre museumseiere er forsvarlig.

TM ser behovet for en mer formalisert prosedyre for å fremme søknader om tilskudd og få dem vurdert etter prosedyrer som sikrer transparens, forutsigbarhet og likebehandling mellom aktørene. Tilsvarende bør det innføres en felles, rutinisert mal for rapportering etter mønster av Kulturrådets statistikkrapport med lokale/regionale elementer i tillegg ved behov.